

Кіян Т. М.

старший викладач кафедри кримінально –
правових дисциплін МПНУ «ОЮА»

Взаємодія слідчого з експертами під час розслідування кримінальних правопорушень

Найважливішою умовою досягнення успіху в розслідуванні кримінальних правопорушень є взаємодія суб'єктів кримінального провадження. Сутність взаємодії полягає в узгодженій діяльності, спрямованій на досягнення загальної мети щодо розслідування конкретного кримінального правопорушення. Кожний при цьому діє в межах своїх повноважень, методів і засобів. Хоча провідна роль належить слідчому як координатору діяльності.

Проблема удосконалення взаємодії між слідчими та експертами під час розслідування кримінальних правопорушень набуває актуальності, адже пов'язані з нею питання вимагають нового вирішення у зв'язку з прийняттям нового Кримінального процесуального кодексу України, в якому запроваджено багато новел, зокрема щодо взаємодії слідчих та експертних підрозділів (установ).

В процесі проведення криміналістичної експертизи по кримінальному провадженню експерт, керуючись нормами закону, здійснює процесуальну діяльність. Він є активним учасником кримінального процесу, наділений визначеними правами, та при цьому має відповідні обов'язки. Кримінальне процесуальне законодавство детально регламентує порядок процесуальної діяльності експерта.

Взаємодія слідчого з експертами грає виключно важливу роль у розслідуванні та розкритті кримінальних правопорушень. Правильна організація цієї взаємодії підвищує ефективність вирішення завдань досудового розслідування шляхом організації належної взаємодії слідчого

зі співробітниками експертних підрозділів, і, зокрема, підвищення ефективності використання слідчим експертного висновку при розслідуванні кримінальних правопорушень.

Проведення криміналістичних експертиз є найбільш поширеною формою використання спеціальних знань. Криміналістична експертиза – один із видів судової експертизи, суттю якої є дослідження речових та інших об'єктів по завданню органів слідства та суду з метою вирішення поставлених перед експертом питань. Факти, встановлені експертом, є доказами, а його висновок – самостійним джерелом доказової інформації.

Взаємодія слідчого з експертом при проведенні судових експертиз може здійснюватись як в процесуальній, так і в непроцесуальній (організаційній) формах.

Процесуальна форма взаємодії – це форма, прямо передбачена нормами кримінального процесуального закону (проведення судової експертизи, участь у проведенні слідчих (розшукових) дій). Непроцесуальна форма взаємодії регламентована різного роду відомчими актами, або нерегламентована законом та витікає з його змісту та смислу, а також проваджується в силу практики, яка склалася. Взаємодія слідчого з працівниками експертно-криміналістичних підрозділів може здійснюватися в таких непроцесуальних формах, як: 1) консультації з спеціалістом; 2) проведення попередніх досліджень за завданням слідчого; 3) взаємний обмін інформацією та спільне обговорення зібраної інформації, висунення обґрунтованих версій та визначення шляхів їх розв'язання.

Як відомо, проведення будь-якої слідчої дії складається з трьох етапів – підготовки, безпосереднього проведення та оцінки отриманих результатів. При підготовці до призначення та проведення експертизи слідчий може отримати консультації про:

- можливості отримання доказової інформації при дослідженні певних речових доказів;

- сучасні можливості конкретних видів експертиз, в тому числі й комплексних, виходячи з науково-методичного рівня їхнього розвитку;
- можливість проведення певної експертизи в конкретній експертній установі;
- компетентність конкретної обізнаної особи та її правосуб'єктну можливість виступати експертом;
- упаковку і спосіб транспортування речових доказів;
- кількість та якість зразків для порівняльних досліджень та особливості їх відбору;
- коло та характер питань, які можуть бути поставлені експерту і вирішені шляхом досліджень відносно конкретних об'єктів;
- матеріали кримінального провадження (вихідні дані), які повинні бути представлені експерту крім речових доказів.

Після винесення постанови про призначення експертизи, тобто при проведенні експертного дослідження, взаємодія слідчого з експертом виражається в тому, що:

- слідчий повинен надати експерту відповідні матеріали та забезпечити безперешкодний доступ до об'єкта дослідження;
- слідчий має право бути присутнім при проведенні експертизи;
- експерт має право ознайомитися з матеріалами кримінального провадження, які стосуються проведення експертизи (ст.69 КПК України);
- експерт має право направити клопотання органу, який призначив експертизу, про надання додаткових матеріалів, а слідчий в свою чергу повинен усвідомити задачу та виконати її в місячний термін;
- в необхідних випадках і в зв'язку з отриманням відповідного клопотання слідчий може залучити експерта для поповнення відсутніх матеріалів;
- в необхідних випадках слідчий повинен вирішувати клопотання експерта про часткове або повне знищення об'єктів дослідження;

– як непроцесуальну форму взаємодії можна відзначити уточнення часу проведення, термінів проведення експертизи, спосіб повернення об'єктів.

Взаємодія слідчого з експертом в процесі експертного дослідження здійснюється в тих випадках, коли проміжні його результати потребують зміни або постановки додаткових питань експерту, та у випадку, коли у самого слідчого з'являються нові дані, які повинні бути враховані при проведенні вже призначеної експертизи.

Одним з головних принципів взаємодії слідчого з експертом є принцип керівної ролі слідчого. Керівна роль слідчого виражається в винесенні постанови про призначення експертизи, оцінці результатів експертизи, вирішенні клопотань експерта і, в необхідних випадках, присутності при проведенні експертних досліджень. Що стосується експерта, то згідно зі ст.70 КПК України він дає висновок від свого імені і несе за нього особисту відповідальність. Це значить, що він самостійно вибирає засоби, прийоми й методи дослідження і слідчий не вправі впливати на цей вибір.

Взаємодія слідчого з експертом не завершується по закінченні експертного дослідження, вона є в процесі оцінки експертного висновку. Під оцінкою висновку експерта ми розуміємо розумову діяльність, метою якої є встановлення: правосуб'єктності, компетенції і компетентності експерта; обґрунтованості і вмотивованості висновку; достовірності встановлених фактичних даних; інформативності висновку; ролі висновку експерта в системі доказів.

Повна та усестороння оцінка висновку експерта слідчим тягне за собою різні наслідки. Якщо висновок експерта не викликає сумнівів, то він використовується в процесі розслідування для встановлення фактичних обставин кримінального правопорушення. У випадку, коли слідчому не зовсім зрозумілі якісь терміни, дані у висновках формулювання, він може попросити роз'яснення в експерта. Якщо ж слідчий виявляє у висновках експерта ряд фактичних неточностей, незначних розбіжностей,

недостатню ясність, а також, коли необхідно отримати роз'яснення щодо обставин, які мають значення для розслідуваного кримінального правопорушення, згідно зі ст. 224 КПК України може бути проведено допит експерта.

Результати оцінки експертного дослідження та допиту експерта можуть стати підставою для призначення тому ж самому або новому експерту додаткової експертизи, або призначення новому експерту повторної експертизи того ж виду; експертизи іншого роду, виду, а також проведення слідчих дій по вилученню або відібранню зразків, необхідних для експертного дослідження, без яких експерт не міг зробити обґрунтованого висновку.

Враховуючи викладене вище, можна зробити наступні висновки:

1. Взаємодія слідчого і експерта має місце на всіх стадіях проведення експертизи і на всіх етапах розслідування кримінального провадження.
2. Належна організація взаємодії слідчого з експертом сприяє найбільш швидкому і ефективному досягненню цілей досудового розслідування.
3. Керівна роль слідчого при проведенні судових експертиз не є необмеженою, вона обмежується принципом самостійності експерта в межах його компетенції.

Література

1. Кримінальний процесуальний кодекс України від 19.11.2012 року // Офіційний вісник України. - 2012. - № 11. - Ст. 124.
2. Про судову експертизу: Закон України від 25.02.1994 року // Голос України. - 21.04.1994. - № 74(824).
3. Інструкція про призначення та проведення судових експертиз: Затверджена наказом МЮ України № 53/5 від 08.10.1998 року – п. 29, 30.
4. Інструкція про порядок проведення експертних досліджень: Наказ ДНДЕКЦ МВС України від 31.10.2013 року № 19/1-272н.